

Forfatter: Sthen, Hans Christensen

Titel: Udrag fra En liden Vandrebog

Citation: Sthen, Hans Christensen: "En liden Vandrebog", i Sthen, Hans Christensen: *En liden Vandrebog*, udg. af JENS LYSTER ; JENS HØJGARD , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1994, s. 310. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-sthen01val-shoot-idm140299306908880/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: En liden Vandrebog

sekslinjede strofer Overs. til dansk som sammenhængende digt af formodentlig Rasmus Katholm, strofemiddelt i Th 335r, med overskrift »En Bon til Christum, om en salig dod, oc affgang fra dette ælendige bedroffnar Leffnar, til det euige Luff. D. Paulus Eberus filiohs suos faciebat. M.D.lvi.« og anbragt som den 4 salme »Om Doden oc begraiffuelse.« Optrøkt i sin opr. ustrofiske form i Nm12 bl Ce 5r. Katholms overs. måtte i Rerav vige pladsen for en alternativ overs. *Herr Jesu Christ, sand Gud oc Mand*, men er optaget i rev.Rerav med overskriften »En Bon til Christum, om en salig Dod oc Affgang. D.Pau. Eberus filiohs faciebat. M.D.LVII. Kand oc stungs, som, Fader vor vdi Himmerig.«

Optrøkt BH 81. Litt.: Skaar 548; Nutzhorn II 309-311; Møller II 168; Thuner 664; Widding II 127; Mallng V 172-177; Konrad Ameln: »Herr Jesu Christ, wahr' Mensch und Goits«, JbLH 1962 109-115.

Overskriften i T-32 er overtaget fra Th86 211v, der vel er forlæg for denne salme, dog måske via et mellemled. Varr.: 1,1 Mennisk| Menniske =Rerav87, 93, Udk20, UdkS. – 1,4 euig| euige =Rerav87, Udk20, UdkS, UdkW – 3,2 Oern| Øren =Th86, Udk20, UdkW; Orne UdkS. – 4,2 Mennisk| Menniske =Udk20, UdkS, UdkW. – 6,2 Herr| HErrre =Th86, UdkS, UdkW – 11,1 euig|g| euindelg =Th86, Udk20, UdkS, UdkW. – 11,4 styrck| styrcke. – 12,3 stad|g|g|g| stad|g =Rerav87, Th86, Udk20, UdkS, UdkW.

Læsemåder som Th86 i 3,2, 6,2, 11,1 og 12,3. Som Udk i 1,1; 1,4, 3,2, 4,2; 6,2; 11,1 og 12,3. At midlertid forbindelsen mellem Udk. og rev.Rerav i denne salme er endnu tættere end mellem Vb-T og Udk., ses af overskriften i UdkW s.180: »En Bon til Christum, om en salig Dod oc Affgang. DPE.« Vi må her formode, at enten bygger Udk. på rev.Rerav, eller også bygger rev.Rerav på et med Udk. fælles forlæg.

T-33. En Christelig Morgensang

1,8 høj| tilkommer. – 2,3 og 3,7 Vaade| ulykke – 2,4 Luff| legeme – 3,3 smeg| bedrage. – 3,8 brad. | Dod| jf. n.t. 6,84. – 4,3 Befal| overlader. – 4,7 hoes| hvad – 5,4 luff| gerning, stræben – 5,5 kounne. | bringe til – 5,7 bedroffnar| plage. – 6,4 Huor. tilgaa| hvordan alting skal gå til. – 6,8 Liffius na| hvstid. – 7,3 beu-ser| viser imod, giver. – 7,4 mangeluaud| af mange slags. – 8,1-8 All Guds. Kær-terij| jf. Alterbøgskollekten til 8 søndag efter trin – 8,1 Tienere. Arne| tjenere, som os lærer. – 8,5 De knude| for at de kan – 8,8 Fonden| uden. – 9,1 or| også. – 9,3 mei de Arme| tilige med de fattige – 9,6 Pestilentz| pest. – 9,7 kummer| sorg, frygt. – 10,2 maie| tvivle. – 10,3 vdrætte| opfylde. – 10,6 forbale| opsætte. – 10,8 Stat| stand. – 11,4 met. maet| af al magt – 11,5 ædnu| besindig.

Georg Nieges *Von meines hertzen grunde* i syv strofer, trykt i Creutzbuchlein, Herford 1585-87, optrykt Mallng II 479f, kendes i en lang række ver-

soner med tilhørende strofer. Wack.V 248-255, hvortil den i Greifswalder Gesangbuch 1592 har 12 strofer. Den tyske tekst, der kommer T-33 nærmest, kendes fra »Ehliche Psalmen vnde Geistliche Leder, so in der Rugschen Ordnung nicht gedrucket syn«, trykt som tillæg til Rigas kirkeordning fra 1592. Optrykt i Kirchendienordnung und Gesangbuch der Stadt Riga nach den ältesten Ausgaben von 1530 flgg. kritisch bearbeitet und mit einer geschichtlichen Einleitung hrsg. von Johannes Geffcken, Hannover 1862 322ff. Denne tekst har 11 strofer lige som T-33 og synes nærmere på den danske overs end nogen anden tysk kilde. Men det er ikke dennes indledning *Van mynes Herten grunde*, men den højtydske *Aus meines Herzen grunde*, der figurerer i melang. i T-33. Hvem den danske oversætter er, fremgår ikke af T-33. En navngivet oversætter kendes først i »Tuende skone Aandelige Viser. Den ene paa Danske Jeg vil din prijs vdsunge, etc. Den anden paa Tydske. Aus meines Hertzens grunde, etc. Nu nylige vdsæt aff Tydske paa Danske aff Jacob Matzan K. Prenter i Kjøbenhavn, hos Henrich Waldkirch 1603.« Skillingstrykket bringer altså både en dansk overs. og det tyske forlæg og oplyser tilige oversætterens navn. Jacob Madsen København døde 19. sept. 1600, så skillingvisen er en posthum udgivelse, som Jacob Madsen ikke kan stilles til regnskab for.

T-33 og skillingvisen er den samme overs., men dog med så mange afvigelser, at den ene synes at være en kritisk revision af den anden. Men hvilken af de to er den oprindelige? De forskere, der med Brandt, Skaar og Rørdam i spidsen har tillagt Jacob Madsen æren for overs. på Sthens bekostning, megliger, at det ikke er Jacob Madsen, der udgiver denne overs., men formodentlig nogle arvinger sammen med bogtrykker Henrik Waldkirch. Udgiverne har sikkert i god tro, søgt at få mest muligt ud af Jacob Madsens efterlattede papirer. Hvis vi nu i stedet antager, at Sthen har oversat morgensangen med forlæg i Riga 1592 eller en hermed nært beslægtet tysk version og anbragt denne splinterne morgensang i spidsen for sine andre nye sålner i Vb-T kort tid efter 1592, kan Jacob Madsen lidt senere i 1590'erne have lagt T-33 til grund for en kritisk revision, idet han samtidig har støttet sig til en anden tysk version. Denne skildring af forløbet bekræftes gennem en sproglig analyse, der giver Sthen æren for oversættelsen.

Derved falder brikkerne på plads i det puslespil, der hedder tilblivelsen af Vb-T. Det er ikke en andens, men sin egen overs. af Nieses morgensang, som Sthen sætter i spidsen for T33-42, et tillæg bestående udelukkende af egne produkter.

I 17. årh. tillagde man Johannes Mathesius den tyske morgensang på Michael Praetorius' autoritet. Således også i K.Gr. Paulis metaler J.M. sigter til Mathesius og ikke til Jacob Madsen, som Malling tror. Ligeledes er det en lapsus, når H.F.Rørdam tilskriver Paul Gerhardt forfatterskabet.